

مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره) سلماس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی ایران

مدرس

یوسف بابازاده

تبیین چگونگی تربیت (فصل ۱۱)

نیمسال دوم ۹۹-۹۸

چگونگی تربیت

این بحث ناظر به بیان نحوه ی تحقق غایت، هدف کلی و اهداف فرایند تربیت در قالب توضیح و تشریح انواع تربیت و روابط بین آنها، ذکر عوامل سهم و مؤثر تربیت و نیز بیان موانع آن، توصیف ارکان فرایند تربیت و شرح اصول عام حاکم بر این فرایند است.

انواع تربیت

طبقه بندی مصادیق فرایند تربیت، که پدیده ای کیفی، پیچیده و گسترده است، برحسب ملاک های متفاوتی می تواند صورت پذیرد که مهم ترین آن ملاک ها عبارت اند از:

حیثیت ها یا شئون حیات آدمی

مراحل رشد متربیان

میزان و نحوه شمول نسبت به افراد جامعه

نحوه ی حضور متربیان

نوع سازمان دهی و اعتبار قانونی

انواع تربیت با توجه به حیثیتها یا شئون حیات آدمی (ساحت های شش گانه)

✓ **تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی؛** ناظر به آماده سازی فردی و جمعی متربیان در مسیر تحقق شأن اعتقادی، عبادی و اخلاقی حیات طیبه

✓ **تربیت زیستی و بدنی؛** ناظر به آماده سازی فردی و جمعی متربیان در مسیر تحقق شأن زیستی و بدنی حیات طیبه

✓ **تربیت اجتماعی و سیاسی؛** ناظر به آماده سازی فردی و جمعی متربیان در مسیر تحقق شأن اجتماعی و سیاسی حیات طیبه

✓ **تربیت اقتصادی و حرفه ای؛** ناظر به آماده سازی فردی و جمعی متربیان در مسیر تحقق شأن اقتصادی و حرفه ای حیات طیبه

✓ **تربیت علمی و فناوری؛** ناظر به آماده سازی فردی و جمعی متربیان در مسیر تحقق شأن علمی و فناورانه حیات طیبه

✓ **تربیت هنری و زیبایی شناختی؛** ناظر به آماده سازی فردی و جمعی متربیان در مسیر تحقق شأن زیبایی شناختی و هنری حیات طیبه

انواع تربیت با توجه به مراحل رشد

براساس شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود در تحولات ساختار جسمانی و

روانی-اجتماعی انسان، می‌توان تربیت را به انواع گوناگونی برحسب مراحل

رشد (دوره جنینی، نوزادی، کودکی اول، کودکی دوم، اوائل نوجوانی،

نوجوانی، جوانی، میان‌سالی، بزرگ‌سالی و کهن‌سالی) تقسیم نمود.

انواع تربیت با توجه به میزان و نحوه شمول

✓ **تربیت عمومی:** بخشی از فرایند تربیت و معطوف به ایجاد مرتبه‌ای از آمادگی برای تحقق حیات طیبه برای متربیان است که تحصیل آن مرتبه از آمادگی برای عموم افراد جامعه لازم (ضروری) یا شایسته (سزاوار) باشد

✓ **تربیت تخصصی:** بخشی دیگر از فرایند تربیت و ناظر به ایجاد مرتبه‌ای از آمادگی به منظور تحقق مراتب حیات طیبه برای متربیان است که وصول به آن مرتبه از آمادگی، تنها برای بخش خاصی از افراد جامعه لازم یا شایسته باشد

انواع تربیت با توجه به نحوه حضور متربیان

▶ **تربیت الزامی:** بخشی از فرایند تربیت است که متربیان باید بر حسب ضوابط

قانونی در آن حضور یابند.

▶ **تربیت اختیاری:** بخشی از فرایند تربیت است که شرکت متربیان در آن داوطلبانه

است.

انواع تربیت با توجه به نوع سازماندهی و اعتبار قانونی

تربیت رسمی: بخشی از فرایند تربیت است که به شکل قانونی، سازماندهی شده (دارای مخاطبان مشخص و اهداف، ساختار و برنامه معین) –

ضمن حفظ انعطاف پذیری (برحسب خصوصیات متربیان) – در جهت آماده سازی متربیان برای تحقق مراتب حیات طیبه در ابعاد مختلف، متناسب با نیازهای متنوع جامعه، طراحی و اجرا شده و پس از کسب شایستگی های لازم (جهت درک موقعیت خود و دیگران و اصلاح مداوم آن بر اساس نظام معیار اسلامی) به اعطای مدرک معتبر (گواهی نامه ناظر به موفقیت متربیان در کسب این گونه شایستگی ها) می انجامد.

تربیت غیررسمی: شکلی از فرایند تربیت است که در آن انواع شایستگی های لازم جهت درک موقعیت خود و دیگران و اصلاح مداوم آن بر اساس نظام معیار اسلامی، در جهت آماده سازی متربیان برای تحقق مراتب حیات طیبه در ابعاد گوناگون، بدون سازماندهی مشخص و از طریق تجارب روزمره و اختیاری متربیان (مانند حضور در جمع خانواده، مطالعه کتاب و روزنامه، تماشای فیلم و تلویزیون، مشارکت در فعالیت گروه ها و انجمن ها، شرکت در مساجد و محافل مذهبی) کسب می شود.

عوامل سهم و مؤثر در تربیت

✓ بر اساس میزان مداخله و تأثیرگذاری در فرایند تربیت، عوامل اجتماعی را به دو دسته ی

کلی تقسیم کرد که عبارتند از: **عوامل سهم در تربیت و عوامل مؤثر در تربیت**

عوامل مؤثر در تربیت

عوامل اجتماعی مؤثر بر فرایند تربیت، طیف وسیعی از نهادها، سازمان‌ها، بنگاه‌ها و گروه‌های رسمی یا غیررسمی فعال در جامعه را در بر می‌گیرند که اهم آن‌ها عبارت‌اند از

- ▶ نهاد سیاست
- ▶ نهاد دین
- ▶ نهاد فرهنگ
- ▶ نهاد تولید علم، پژوهش و فناوری
- ▶ نهاد رسانه،
- ▶ نهاد رسانه، شامل رسانه‌های مکتوب (کتاب و نشریات)، رسانه دیداری شنیداری (رادیو تلویزیون) و رسانه‌های مجازی
- ▶ نهاد خانواده، شامل پدر و مادر و دیگر اعضای خانواده، بستگان؛
- ▶ نهاد جامعه محلی، شامل دوستان، همسایگان و هم سالان
- ▶ نهادهای مدنی
- ▶ نهاد اقتصاد، شامل بخشهای کشاورزی، صنعت، تجارت و خدمات
- ▶ نهاد تأمین خدمات عمومی و رفاه اجتماعی
- ▶ نهاد سلامت و تندرستی

مقتضیات تربیت

- ▶ منظور از مقتضیات تربیت هر گونه اقدام و تدبیر هدفمندی است که مرییان در فرایند تربیت برای تحقق اهداف این فرایند نسبت به مترییان طراحی و اجرا می کنند که اهم آنها عبارت اند از:
 - ▶ تمهید (فراهم کردن امکانات مقدماتی و شرایط محیطی مناسب)
 - ▶ تأدیب
 - ▶ تعلیم
 - ▶ تزکیه (تطهیر)
 - ▶ تبیین
 - ▶ تذکر و موعظه
 - ▶ انذار و تبشیر
 - ▶ پرسش و پاسخ
 - ▶ امر به معروف و نهی از منکر
 - ▶ تشویق و تنبیه
 - ▶ ابتلا و آزمایش

موانع تربیت

- ▶ دنیا طلبی و هوای نفس
- ▶ حاکمیت رذائل اخلاقی نظیر لجاجت، تعصب، تکبر، غرور و خودرأیی
- ▶ فقر اقتصادی و کمبود وسایل ضروری معاش
- ▶ احساس بی نیازی و خود کفایی
- ▶ حکومت طاغوت (رهبران غیر الهی) و شرکان و ظالمان بر جامعه
- ▶ غلبهٔ وسوسهٔ شیطان و فکر و خیال باطل بر فضای ذهن و اندیشه
- ▶ وجود شبهات فکری و عقیدتی
- ▶ غفلت از یاد خدا
- ▶ استفاده از غذا و اموال حرام
- ▶ دسترسی (مطلق و بی حد و حصر) به وسایل ترویج فساد و فحشا
- ▶ حضور (انفعالی) در محیط آلوده

ارکان فرایند تربیت

▶ خانواده

▶ حکومت

▶ رسانه

▶ نهادها و سازمانهای غیردولتی

اصول تربیت

- ▶ انطباق با نظام معیار اسلامی
- ▶ اولویت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی
- ▶ ارتباط با خداوند و تکیه بر تدابیر ربوبی
- ▶ تدریج و تعالی مرتبتی
- ▶ عقل ورزی
- ▶ اعتدال
- ▶ سندیت و مرجعیت مریان
- ▶ حفظ و ارتقای آزادی متربیان
- ▶ حفظ و ارتقای کرامت
- ▶ عدالت تربیتی
- ▶ یک پارچگی و انسجام
- ▶ پویایی و انعطاف پذیری (ضمن حفظ اصول)
- ▶ تعامل همه جانبه
- ▶ مشارکت و هماهنگی
- ▶ تقدم مصالح تربیتی
- ▶ پاسخگویی و نظارت
- ▶ توجه به فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی
- ▶ آینده نگری

اندیشیدن از اوصاف خردمندان به شمار می آید (آل عمران آیه های ۱۹۰ و ۱۹۱)

«با آرزوی موفقیت و شادکامی برای تمامی دانشجویان عزیز و گرامی»

بابازاده

از توجه شما دانشجویان عزیز سپاسگزارم

